

Co je „New age“?

Jaroslav Telec

V poslední době jsme svědky toho, že se čím dál silněji aktivizují některé supertotalitní, pseudonáboženské a paratranscendentální skupiny, které rozkládají etické hodnoty duševního a duchovního rozměru vulgarizovanou orientací na výkon a zisk. Liberalizovaný konzumismus využívá v posledních dvou desetiletích rafinovanějších forem a dává průchod novým „psychoterapeutickým“ hnutím. Jedním z výrazných hnutí je „New age“, o němž bychom chtěli informovat.

Pro ty, kteří jsou odpovědní za zdravou *výchovnou formaci* společnosti 21. století, nepůjde zdaleka jen o *shrnující informaci*, ale o citlivý přístup *k problémové klasifikaci a selekci pozitivního od negativního*, co člověk získává od pochybných, ale finančně silných sponzorů, jejich dealerů a sympatizantů cestou neobvyklých pseudovzdělávacích akcí a technik. Náměty, které jsou předkládány, plní funkci jakéhosi vstupu do závažného zamyšlení pro každého výchovného pracovníka, než půjde ke svým svěřencům, aby je učil uvážlivě se rozhodovat a nakonec se rozhodnout pro optimální přípravu k realizaci a seberealizaci ve zvolené profesi, občanském a rodinném životě a relaxační volbě zájmů ve volném čase.

Několik slov ke genezi „New age“

Termín „New age“ (z anglického „Nový věk“, „Nová éra“) vstoupil do současného jazyka teprve v sedmdesátých letech. Dříve ho však již užíval například R. Steiner (1915). Titul „New age“ nese také oficiální časopis amerických zednářů, který vychází již od 19. století. V symbolice i terminologii zednářů se často vyskytují výrazy „nová éra“, „nový pořádek světa“, či „očista skrze Vodnáře“.¹

Mnoho sympatizantů hnutí „New age“ se domnívá, že řetěz mystických inspirací, který stvořil základy „probuzení lidskosti“, je velmi dlouhý a sahá několik století zpět. Sprádali jej gnostikové, alchymisté, kabalisté a hermeneutici. Podle příznivců „New age“ mezi západní mystiky, kteří nepřimo inspirovali vznik tohoto hnutí, patří mistr Eckhart, Giovanni Pico della Mirandola, Jakub Boehme, Emmanuel Swedenborg, William Blake a další. Americké transcendentální hnutí, které je bezprostředním předchůdcem „New age“, ovlivňovalo spisovatele, politiky i ekonomy, jako např. Johna Deweye, M. Gándhího, Martina Luthera Kinga aj. Ovlivnilo také Edwarda Carpen-

tiera, Hermanna Hesse, Williama Jamese, C. C. Junga a Pierra Teilharda de Chardina.² Přesvědčení, že nastává „nová éra“, která překoná křesťanství na konci 19. století, se objevuje ve spisech Sdružení teosofů, které v r. 1875 založila Helena Petrovna Blavatská. Jeho nástupci byli Annie Besantová (1847–1933), Alie Baileyová (1880–1949) a Rudolf Steiner (1861–1925), který je „prorokem antroposofů“.³ J. Gordon Melton datuje vznik „New age“ do roku 1971. Tehdy výchovné náboženství a transcendentální psychologie — klíčové složky pro vytvoření specifické syntézy „New age“, dosáhly potřebné úrovně popularity. Metafyzičtí vůdcové mohli začít s artikulací vize „New age“. „East-West-Journal“ se stal prvním celonárodním periodikem, které se věnuje otázkám nového hnutí. V roce 1972 byl publikován první celonárodní katalog sítě tohoto hnutí.⁴

Jaká je soudobá tvář „New age“?

Jde o hnutí západní civilizace konce 20. století, které slibuje v novém tisíciletí utopické štěstí. Slučuje v sobě prvky transcendentalismu 19. století, teosofie, okultismu, gnoze, východní filozofie a vulgarizované hanobení křesťanství.⁵ „New age“ je obtížně definovatelné. Jak upozornil belgický G. Donneels — „... Hnutí není náboženstvím, a přesto nese jeho některé prvky. Není filozofií, ale přece je vizí o člověku a světě, a tím i klíčem k interpretaci skutečnosti. Není vědou, ale opírá se o vědecké zákony, a to i tehdy, když hledá pravdu ve hvězdách. Hnutí je mlhovou, která obsahuje ezoteriku a okultismus, něco z pojetí mystiky a magie na téma tajemství života, špetku křesťanství, a to všechno je smíšeno s ideami, odvozenými z astrofyziky...“⁶ Toto hnutí popírá osobního tvůrce lásky a přiklání se k samospasitelným mýtům Východu, rozvíjí mystické zkušenosti a různé samozdokonaovací techniky. Výstižně charakterizuje toto hnutí MUDr. Prokop Remeš: „... Tak, jak člověk denně prochází obchodními centry a vnímá nabídku ve výkladních skříních a vybírá jednou zde, jindy onde, tak dnešní člověk, již zachvácen některými projevy „New age“, prochází tzv. „duchovním“ obchodním centrem a vybírá jednou z toho, jinde z něčeho jiného, aniž by musel někde zakotvit...“⁷ Remešův výrok přivádí normálně myslícího člověka k tomu, že hnutí je vlastně obchodem s duševnem a duchovnem. Jeho „vzdělávací“ formy jsou jen zbožím, které pro své „duševno a duchovno“ obdrží, zaplatí a příště navštíví třeba jinou skupinu. Jde o širokou klientelu bez strukturálního začlenění do nějakého společenství s relativně pevným řádem a zásadami. Jde o anarchistickou manipulaci s lidskou psychikou a duchovnem na bázi nekalého konzumu a bezbřehého liberalismu. Bez ohledu k životně názorovým postojům člověka soudobého inkulturačního procesu

posudíme, zda vůbec a co lze či nelze z hnutí „New age“ přijmout a realizovat. Demonstrujeme to jen na dvou stěžejních okruzích hnutí:

1. *Přesvědčovat lidstvo o příchodu „nového“ světa.* „Stará“ éra se má absolutně negovat. „New age“ vybuduje zcela nové filozofické, náboženské, politické a ekonomické struktury. Hnutí slibuje rychlý skok do nové epochy štěstí, harmonie míru, bratrství, pravdy a spokojenosti. To nové vznikne na přirozených, anarchisticky zbarvených silách člověka, které pohrdají pomocí a láskou bližního a nepřipouštějí jakékoliv transcendentální síly. Snaha o nejasnou panamerickou hegemonii nad světem, opovržení filozofickými kategoriemi a zákony vývoje přírody, společnosti a vědomí, nepřipustnost přihlídnout k historickým faktům a stěžejním vývojovým tendencím objektově-subjektového vztahu světa a člověka v něm, umocňují utopickou vizi tohoto krajně subjektivistického hnutí. To se nebezpečně plíží do psychiky a duše lidí a rozkládá je.
2. *Nabízet „nové vědomí“ cestou takové „evoluce“, která se údajně uskuteční „probuzením“ po negaci „starého“ světa.* Z ničeho nic se do člověka vloudí jedinečná zkušenost, princip nového „objevení sebe samého“ v práci, obchodě, technice a typu tzv. „planetární rodiny“. Až budou dealeři hnutí nabízet netradiční meditace, psychotechniky, neoterapie, bioenergoterapie, musí vždy vychovávat s vychovávaným přemýšlet, uvážlivě analyzovat a rozhodnout se, zda nejde o nebezpečnou fixi hnutí, že se takto „probuzená“ část lidstva má stát předvojem spásitelství s uvědoměním si vlastního „božství“ jako počátku „skokového vykoupení“.

Pokud jde o soudobá skupinová hnutí a sekty „New age“, je v jejich spleti možno rozlišovat několik základních obměn a druhů:

- a) skupiny, které vyrůstají bezprostředně z myšlenek Východu,
- b) skupiny magické a okultistické,
- c) skupiny satanistické,
- d) skupiny synkretické, tj. poukazující na nové ohrožení světa.

Ad a) Tato skupina je založena na *orientální filozofii*, ale již v 19. století se začala přizpůsobovat určitým aspektům západní kultury. Guru z Východu si uvědomili, že mají-li zpouzarizovat svou filozofii na Západě, musí odložit asketismus, který se vyskytuje v mnoha východních skupinách. Různé formy hinduismu, buddhismu, zenu a taoismu začaly obměňovat svůj charakter a skrývat se pod terminologii blízkou Západu. Používají k tomu vědecký žargon. Vědecké termíny používají transcendentální meditace a taoistická interpretace bible Sun Myung Moona a Hare Krišna. Aby získali konvertitu, vzdali se jejich stoupenci i exotických úborů s cílem přizpůsobit se západní kultuře.⁸ „Velké Bílé bratrstvo“, které hlásá orientální myšlenky zvláštním

způsobem „přeložené“ pro potřeby „New age“, vychovalo zásluhou její vůdkyně Heleny Blavatské řadu skupin jako je „Já jsem“, „Já jsem Nyní“, „Vývýšení Mistři“, „Všeobecná a triumfující církev“ a další. Patří sem i sekta zvaná „Institut užitě metafyziky“ založená Winfredem Gracem Bartonem.⁹ Pro jednoho z hlavních ideologů „New age“ Fritiofa Capru je východní myšlení ideálním modelem pro srovnávání západní kultury. Tvrdí, že vše, co pochází z Východu, je pozitivní a hodnotné, zatímco úspěchy západní civilizace neobsahují žádnou hodnotu a jsou příčinou současné krize.¹⁰ Podle některých sociologů sledování popularity východního myšlení umožňuje formulovat tezi o postupující „orientalizaci“ Západu.¹¹

Ad b) Druhý typ skupin je založen na *okultismu*. V roce 1970 se v americkém časopise „McCalls“ objevil článek „Exploze okultismu“. Popisuje spiritistické seance, magii, karty, kult satana i astrologii. V článku se tvrdí, že dnes asi 50 % populace se zabývá údajně nějakou formou okultismu. V USA se v 10 největších knižních klubech sdružují tři miliony členů, kteří jsou pod vlivem okultismu. V roce 1989 bylo prý v Itálii 11 700 mágů, které navštěvovalo asi 12 milionů klientů. V roce 1993 stoupl počet mágů na 25 000, které využíval každý pátý Ital.¹²

Okultismus se vyznačuje:

- zájmem o tajemné a skryté záležitosti,
- zájmem o jevy a události, které zdánlivě závisejí na lidských silách, ale leží mimo hranice pěti smyslů,
- dovoláváním se pomoci nadpřirozených satanských a démonických sil.

Okultní jevy je možno zařadit do těchto kategorií:

- *Věštění*. Jde o dovednost předpovídat budoucí události a odhadovat charakter člověka. V roce 1968 vydal anglický okultista John Cooke, inspirovaný úvahami astrologů na téma Vodnář, knihu „Kniha T“. Připojil k ní řadu karet s názvem „Nové karty věku Vodnáře“. Odtud jsou karty, astrologie a věštění nerozlučně spojeny s ideou „New age“.¹³
- *Magie*. Je to dovednost vyvolávat mimopřirozené efekty pomocí nadlidských sil — satana a démonů. Je to projev návratu „New age“ do dob pohanství. Nazývá se též šamanismem a představuje pokus odhalit duchovní spojitost člověka s přírodou, kterou uměli údajně využívat šamani, čarodějnice a mágové.
- *Spiritismus*. Opírá se o přesvědčení, že některé osoby a média mohou navazovat kontakt se zemřelými a jejich prostřednictvím získávat zprávy ne z tohoto objektivního světa. V roce 1974 mělo prý být na světě se spiritismem spojeno asi 100 milionů lidí. Jen v Brazílské spiritistické federaci se jednalo údajně o 30 milionů osob, které měly k dispozici 150 spiritistických magazinů.¹⁴

Ad c) *Kult satana*. Kde o pokus vzkřísit pohanské bůžky a bohy a využívat sil zbožštělého Lucifera, kterého Alice Baileyová nazývá „vládcem lidstva“. Satanismus je možno pozorovat ve Francii. 34 % Francouzů se hlásí k víře v satana.¹⁵ Satanistické skupiny existují téměř ve všech zemích světa. S šířením tohoto kultu souvisí i tzv. „černá magie“. V Itálii má nyní cca 2 miliony příznivců sdružených ve 400 spolicích.

Ad d) *Synkretismus*. Má různé podoby. V minulosti šlo o pokus vytvořit „Univerzální náboženství“. V ptolemajovském Egyptě to bylo tzv. Sarepeum. U Římanů to byl Panteon — svět všech bohů. V 17. století se jednalo o tzv. „Akademii pansofie“, která chtěla svou „vševědou“ prezentovat různá vyznání. V 19. století šlo zejména o tzv. „Univerzalistickou sykretistickou církev“ a „Svatyni Bahaickou“. Ve 20. století je to „Svatyně světového porozumění“, která má podporu v některých kruzích OSN. Synkretické skupiny poukazují na nové ohrožení světa a dávají návod, jak se před ním uchránit. Patří sem ekologická ohrožení, strach před „mužskou“ civilizací a stesk po setkáních s kosmickými bytostmi.

* * *

Pro pedagogy a jejich svěřence je tedy nutné učit se citlivosti a rozvážnosti k axiologické dimenzi žurnalistiky, literatury, umění a kultury, jakož i programovým nabídkám masmédií, či k pseudovzdělávacím akcím, některých, mnohdy zahalených podnikatelských společností. Interakční dialog pedagoga se svěřenci vyžaduje logiku vyjasnění kategorií, jako je dnes propagovaná víra v inkarnaci. Ta má dle hnutí údajně dávat naději, že se lidské „duchovno“ bude moci v průběhu mnoha vtělení v plnosti účastnit při utváření tzv. „nové éry“.

Člověk, obklopen dnes již v celém světě variantami tohoto hnutí, nechť se blíže podívá, kdo je sponzorem tzv. „misijní“ kampaně „New age“. Jde o nejvlivnější a největší americké korporace, nemající sice svůj centrální systém řízení, ale mající své expozitury téměř ve všech zemích světa. Ty si připravují k propagandistické činnosti cestou tzv. „osobnostních proměn“ své pracovníky. Jejými „formotvornými“ atributy jsou především intelektuálové se společenskou prestiží a snahou získat elitářské tituly typu „byznysman“, „bard planetární jednoty“, „apoštol bratrství“ apod. Ti všichni chtějí odstartovat „pseudoduchovní“ rozumové techniky, které mají umožnit, aby si lidstvo uvědomilo, že „nový“ svět je na cestě do „ráje blahobytu“. Tito vyvolení pracovníci, z nichž mnozí činí dojem věrohodnosti, ohrožují nejednou právě oblast školství a výchovu zejména ve volném čase. Hnutí tedy oslovuje tzv. „psychologií sebevýstavby“ zejména mladou generaci nejen v Americe, ale i jinde ve světě. Protože hnutí ví, že mladý člověk hledá své vzory ve

společenských autoritách a osobnostech, pronikají sponzoři a dealeri „New age“ pod hesly míru, solidarity, ochrany feminismu, či ekologie i do některých význačných světových organizací jako je OSN, UNESCO, Světová rada církví, Nadace Ford a Rockefeller, mezi svobodné zednáře a další. Zvrácená logika základního kritéria „New age“ — přetvořit dle jejich představ nejprve sebe a pak teprve svět — dává zelenou právě mravním nemocem soudobé společnosti.

Poznámky:

1. ZWOLINSKI, A. *New age a jeho sekty*. Wrocław, 1997.
STEINER, R. *Preparing for the Sixth Epoch*. Haward, 1997.
2. McDOWELL, J., Steward, D. *Oszukani*. Lublin, 1994.
3. ZWOLINSKI, A., *New age a jeho sekty*. Wrocław, 1997.
STEINER, R. *Preparing for the Sixth Epoch*. Haward, 1997.
4. PACWA, M. *New age*. Krakow, 1994.
5. MELTON, J. G. *New age*. Detroit, 1991.
6. DANNEELS, G. *New age*. Brusel, 1997.
7. REMEŠ, P. *New age a náboženské sekty*. Ústí n. Labem, 1997.
8. DANNEELS, G. *New age*. Brusel, 1997.
9. FERDE, B. *Idea zbawienia w New age*. Legnica, 1995.
10. BORST, E. M. *New age*. Krakow, 1996.
11. SCHLINK, M. B. *New age*. Lublin, 1992.
12. GROTHIUS, D. R. *New age*. Roma, 1996.
13. DOBROCZYNSKI, B. *Co je „New age“?* Praha, 1994.
14. GRAY, W. *Thinking critically about New age*. Belmont : Ideas, 1996.
15. WADE, K. R. *Secrety New age*. Varšava, 1997.